

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

Jag är förskollärare!

Förskollärares beskrivningar av sin profession och möjligheterna till kompetensutveckling i sitt uppdrag.

KURS: *Examensarbete för förskollärare, K0002184-15hp*

PROGRAM: *Förskollärarytbildningen (uppdragsutbildning)*

FÖRFATTARE: *Ann-Charlotte Spångberg, Emmelie Hallgren*

HANDLEDARE: *Ingrid Granbom*

EXAMINATOR: *Karin Alnervik*

TERMIN: *HT 2018*

SAMMANFATTNING

Ann-Charlotte Spångberg, Emmelie Hallgren

Jag är förskollärare! Förskollärares beskrivning av sin profession och möjligheterna till kompetensutveckling i sitt uppdrag.

I am preschoolteacher! Preschool teachers' descriptions at the profession and the opportunities for competence development in the assignment.

Antal sidor: 29

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare beskriver sin yrkesprofession.

Förskollärare uppfattar sina förutsättningar och möjligheter att utföra sitt uppdrag samt att kompetensutvecklas i sitt yrke på olika sätt. Detta har vi intresserat oss för i studien och för att undersöka det har vi använt kvalitativ metod med intervjuer. I den analytiska delen framkom för oss fyra kvalitativt skilda kategorier vilka är ledarskap, organisation, förhållningssätt och förutsättningar. Samarbete anser förskollärarna är en viktig del för att klara av det som beskrivs i uppdraget. De anser även att förskolechefens roll och engagemang är av stor betydelse för möjligheterna att utföra sina arbetsuppgifter och få kompetensutveckling

En av våra slutsatser är att förskollärarna uppfattar att de har ett ledaruppdrag på förskolorna, men att det är arbetslagets sammansättning av erfarenhet, kunskap och samarbetsförmåga som är avgörande för att klara uppdraget som är en del av professionen.

Sökord: Förskollärare, förhållningssätt, förutsättningar, kompetens, kunskap, profession och preschoolteacher.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund.....	2
<u>Uppdraget</u>	2
Yrkesansvar.....	3
<u>Kompetens</u>	5
Tidigare forskning.....	7
Syfte och frågeställningar	10
Syfte	10
Frågeställningar.....	10
Metod	10
Metodval	10
Urval.....	11
Genomförande.....	12
Databearbetning och analysmetod	12
Tillförlitlighet.....	13
Etiska aspekter	13
Resultat.....	15
Organisation -Förutsättningar, Styrdokument.....	15
Ledarskap - Ansvar, Makt och Kommunikation.....	17
Kompetens - Arbetserfarenhet, Utveckling och Teorikunskap.....	18
Förhållningssätt - Barn, Kollegor och Vårdnadshavare	20
Diskussion.....	22
Metoddiskussion	25
Vidare forskning	26
Referenser	27
Bilagor.....	1

Inledning

Förskolan är en plats där många möten sker. Enligt Skolverket var det 501 000 barn inskrivna i förskolan 2016. Andelen vuxna som arbetar med barn uppgick till 105 849, vilket medför en personaltäthet på ca 5,2 barn/ ped. Andelen med en pedagogisk högskoleexamen var dock bara 39%. Det som är uppseendeväckande är att det är 28% som inte har någon utbildning alls för att arbeta med barn inom förskolan. Detta innebär att det är 13 barn per årsarbetande förskollärare med examen (Skolverket 2018).

Förskolan är det första steget i svenska utbildningssystemet, det betyder att den ska följa med i samhällets utveckling och bidra till att de som vistas i förskolan både små och stora har och ges rätt förutsättningar för omsorg, utveckling och lärande. Läroplanen i förskolan är ett av förskollärarens viktigaste redskap i deras yrkesutövande, sedan den kom 1998 har den reviderats ett flertal gånger. I pressmeddelandet från regeringen i augusti 2018 inför den nya revideringen av läroplanen står det att en bra förskola är grunden för att det ska bli ett jämlikt skolsystem. (SKOLFS 2018:50) Det som politiker kan stödja personalen med är mindre barngrupper, stärkt ledarskap och en läroplan som är anpassad till dagens situation och de utmaningar de tror kommer att finnas i framtiden. Under åren 1998 tills idag 2018 har det hänt mycket i vår omvärld. Det finns utmaningar i yrket idag som inte fanns för några år sedan. Exempel på detta, bland annat nyanlända människor från olika kulturer runt om i världen. Människor måste ges möjligheter och förutsättningar att känna tillhörighet och inkluderas i samhället, förskolan är en del i detta betydelsefulla arbete. I den reviderade läroplanen från 2016 tillkom riktlinjer som innebär att förskolläraren ansvarar för att förskolans kvalitet systematiskt och kontinuerligt ska dokumenteras följas upp, utvärderas och utvecklas. I den läroplansrevidering som börjar gälla 1 juli 2019 skrivs ansvarsfördelningen fram ännu tydligare med förskollärarens särskilda ansvar för förskolans utbildning och undervisning. I nedanstående citat lyfter Wallskog (2011) fram sin syn på komplexiteten i förskollärarens uppdrag.

Vem som helst kan passa barn, läsa saga, gå på promenad och leka. Men vem som helst kan inte förverkliga förskolans pedagogiska uppdrag, leda målstyrda processer och ansvara för att varje barn får maximala förutsättningar för att lära och utvecklas utifrån sin förmåga (s.18)

Vad som kommer att bli de framtida utmaningarna i professionen kan vi aldrig veta, men det är intressant hur verksamma förskollärare ser på sin profession och om

förutsättningar finns för den kompetensutveckling som uppdraget kräver. Detta kommer vi att undersöka i den här studien.

Bakgrund

Uppdraget

Förskollärares uppdrag utgår ifrån läroplan och styrdokument. Läroplaner förändras och revideras utifrån hur samhället förändras. I och med att förskollärarnas uppdrag har utvecklats och blivit allt mer inriktat på mål och resultatstyrning, krävs det att förskolläraren har goda kunskaper inom läroplansteori samt om hur den pedagogiska verksamheten styrs utifrån normer, regler och ideologier (Vallberg – Roth, 2001). Ordet didaktik används ofta i samband med läroplanen, betydelsen kan beskrivas som att undervisa, att lära ut (Lundgren, 2014).

Wahlström (2015) beskriver hur läroplanen påverkas av samhället, eftersom det är samhällets syn på kunskap som skrivs fram i läroplanerna. Men det är dock lärarna som tolkar och skapar sin version av läroplanen, Wahlström menar att hur förskolläraren utformar sin undervisning och hur barnen ges möjlighet till delaktighet är beroende av hur läroplanen omvandlas från ett dokument till en händelse. Därför är det viktigt att förskolläraren besitter kunskap i att tolka de intentioner som finns från samhällets sida med styrdokumentet. Hon menar även om det är för stora avvikelser från det som står i läroplanen och det som sker i det som hon kallar läroplanshändelser utifrån styrdokumentet, kommer det krav på förändring och reformer för verksamheterna.

I vårt svenska språkbruk används ordet läroplan vilket innebär utbildningens mål, fördelning av tid och innehåll. Det engelska begreppet Curriculum har dock fått en allt större betydelse det är inte bara det faktiska dokumentet, begreppet curriculum avser även filosofi och den bakomliggande mening som finns i en konkret läroplan (Lundgren, 2014).

Wallskog (2011) lyfter fram att förskolläraren har ett särskilt ansvar för den pedagogiska verksamheten. Som förskollärare bör man vara medveten om att yrket är mångfacetterat och att arbetsuppgifterna skiftar. Det är av vikt att ständigt vara medveten om förskolans uppdrag och kunna omforma det i vardagen till ett professionellt handlande. Berntson (1999) beskrev vad Lpfö 98 kom att innebära för förskollärarna. Hon menar att fokuseringen på det pedagogiska uppdraget innebär positiva förändringar i

professionaliseringen inom yrkesgruppen. Wallskog (2011) menar att en stor del av det dagliga arbetet som förskollärare utför består av omsorg och omvårdnad. Det innebär att ge tröst, bekräftelse, närhet, kärlek och utmana barnen i verksamheten. Förskolläraren ansvarar även för att barnen får en lärorik och utvecklande miljö, där förskolläraren fångar upp och synliggör barnens lärande i vardagen samt skapar nya och medvetna lärtillfällen i den dagliga praktiken. Hon påpekar även vikten av att ha en positiv relation mellan barn och vuxna. Då detta är ett viktigt och komplicerat arbete som påbörjas redan från första dagen i förskolan. En trygg anknytning är en förutsättning för att barnet ska kunna utvecklas och trivas i verksamheten.

Yrkesansvar

Att vara förskollärare innebär att tillhöra lärarprofessionen, med det följer åtaganden i yrkesutövningen, Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund har på sin webbsida information om de yrkesprinciper som de enats om, som har i huvudsyfte att säkerställa att lärare i sitt uppdrag ser eleven och dess lärande som det viktigaste. De menar att det är normer och värden som ska ligga till grund i yrkesutövningen. I arbeten som innebär kontakt med människor bör respekt och värdighet avspeglas i kontakten med individen. Detta gäller inom alla yrkesprofessioner. Forslund och Jacobsen (2010) beskriver hur yrkesetik kan tolkas av olika individer och att tolkningen beror på i vilket sammanhang man befinner sig. De menar att det är skillnad på exempelvis den personliga mot den som är framskriven av en professions fackliga organisation. Läraryrket förändras och genom kunskap och erfarenheter utvecklas verksamheten men grunden utgår alltid från ett demokratiskt förhållningsätt. Langelotz (2017) beskriver att begreppet profession innebär att ett yrke är vetenskaplig baserat, vilket betyder att det fordrar en längre universitetsutbildning. Colnerud och Granström (2009) menar att yrkesspråket som begrepp har en stor betydelse, då språket anses vara det viktigaste verktyget för att kunna bevara en gemensam och vetenskaplig bas inom professionen. De menar att makten i ord och kunskap är klassiska kopplingar. Då den som bemästrar makten i ord, teori, begrepp och modeller vanligen är den som besitter makten.

För att få tillhöra en profession menar Frelin (2012) att det finns fem kriterier som bör uppfyllas för att en person ska få tillhöra en profession.

- Yrket uppfyller en viktig funktion i samhället
- Praktiskt och teoretisk grundbas av kunskap
- Yrkesetik
- Relativt självständigt arbete i förhållande gentemot exempelvis staten
- Regler för vem som får utföra yrket

Både Frelin (2012) och Colnerud och Granström (2009) menar att förskolläraryrket är ett omdiskuterat begrepp som kan betraktas som semiprofessioner. Brante (2009) hävdar att utbildningen för semiprofessionella är mer tvärvetenskaplig och inte lika specialiserade som exempelvis för läkare och advokater. Motiv till att det är ett omdiskuterat begrepp är bland annat hur andra ser på yrkets status. Frelin (2012) påpekar även att det finns brister gällande huruvida det finns gemensam kunskapsbas och ett yrkesspråk för läraryrket. Även Gannerud och Rönneman (2007) anser att lärares brist på ett eget yrkesspråk kan vara en förklaring till att professionaliteten blir svår att identifiera. Berntsson (1999) menar om vi ser förskolan som en plats där förskollärare tar över delar av vårdnadshavarens omvårdnad för barnen kan således förskollärarens kompetenser och kunskaper te sig likvärdiga med vårdnadshavaren. Hon menar att utifrån detta perspektiv kan förskollärare inte ha anspråk på professionen, samtidigt som läroplanen med sitt pedagogiska uppdrag och förtydliganden skapar goda förutsättningar för professionalisering av förskolläraryrket. Skolverket (2016) menar dock att förskolläraryrket utgår ifrån aktuell forskning och beprövade metoder och det är den enskilde förskolläraren som ansvarar för att undervisning sker enligt aktuell forskning och beprövade metoder. Det är förskolechefens ansvar att förskollärarna får den kompetensutveckling som krävs för att de på ett yrkesmässigt sätt ska kunna genomföra uppdraget. Det ses som en skyldighet att utveckla och utvecklas med uppdraget att hjälpa till i fostran av nya samhällsmedborgare både med sin kunskap och genom att vara en god förebild. Det är ett uppdrag som formuleras genom styrdokument och läroplaner.

I och med den nya skollagen (2010:800) började gälla krävs det att förskollärare har en förskolläraryrkeslegitimation vilket man ansöker om efter godkänd och avslutad

högskoleutbildning. Skollagen (2010:800) och SFS:2011–326 beskriver de grundläggande krav som finns för att få legitimation. En godkänd legitimation är en förutsättning för en tillsvidareanställning samt rätten till att bedriva undervisning. Legitimationen styrs utifrån den aktuella examen. Lärarförbundet skriver att syftet med legitimationen är att öka kvalitén, höja statusen samt tydliggöra lärare och förskollärares behörighet. Legitimation påvisar även vilka ämnen, skolformer och årskurser man är behörig att undervisa i.

Kompetens

Ordet kompetens härstammar från det latinska språket och betyder ”lämplighet”, (tillräckligt) god förmåga. Sheridan, Sandberg och Williams (2015) beskriver att Kompetensbegreppet handlar om att människor kan identifiera sin förmåga att hantera omvärldens krav till sina egna förutsättningar. Kompetensbegreppet inkluderar även förhållningssätt, kunskap och färdigheter, det finns att ta till för att hantera och lösa eventuella problem i olika former av situationer. Kompetensbegreppet utgår ifrån interaktiv och rationell syn på kunskap och lärande. Lärande och kunskap är av olika form och karaktärer. Sheridan et al. (2015) hävdar att inom forskning lyfts kompetenser fram på olika sätt och med olika innehåll kompetensen kan beskrivas på olika sätt. Exempel på detta är organisationskompetens eller förskolors kompetens vilket innebär en samlad bild av förskollärares olika kompetenser.

Förskolan har utifrån ett historiskt perspektiv alltid ställt krav på förskollärares kompetens beroende på hur det svenska samhället har utformats, förväntningar på förskolan samt gällande villkor. Sheridan et al. (2015) menar att förskollärarkompetens blir central i situationer när barn och vuxna samspekar. När barnen leker tillsammans utvecklas och påverkas deras emotionella, sociala och kognitiva lärande. Det är i sådana situationer som förskollärarens kompetenser blir avgörande för hur processen utvecklas. Vetenskapsrådet (2015) visar i sin rapport att det behövs återkommande kompetensutveckling, detta utvecklar den pedagogiska medvetenheten och förståelse för uppdraget hos förskollärarna. Det är ett led i förskolans kvalitetsutveckling som är viktigt för barnen. Även Skolverket (2017) belyser vikten av att inneha kompetens och att kompetensutvecklas. De menar att det är viktigt att analysera vilka behov som finns hos personalen och utifrån det välja vad verksamheten behöver för att utvecklas.

Sheridan et al. (2015) beskriver tre olika kompetenser som är av betydelse i ledarskapsrollen gentemot kollegor. Dessa är kommunikativ kompetens, social kompetens och relations kompetens. De menar att förskolans verksamhet bygger på ledarskap i olika konstellationer, men att det är skillnad att leda en barngrupp mot en grupp med kollegor. En del av dessa kompetenser kräver erfarenhet och reflektioner tillsammans med kollegor. Möjligen krävs självupplevelse av vissa situationer för att kunna besitta kunskap och kompetens inom en del områden i yrket. Wallskog (2011) betonar att förskolläraren inte är ensam, utan det är med stöd av ledning och arbetslag som den enskilde och verksamheten utvecklas och förändras utifrån de krav som finns i styrdokumentet.

Tyst kunskap förekommer inom alla yrkesprofessioner och det är en kunskap som människan erfar genom erfarenheter och övning. Lauvås och Handal (2015) menar att man genom socialisation blir del av en yrkeskultur. Ett exempel på detta är reflektion mellan kollegor, dvs att kunskap förmedlas mellan människor. Den tysta kunskapen syns främst genom hur olika förskollärare agerar i situationer som är välbekanta för dem. De använder sig av tidigare erfarenhet och det tillsammans med den teoretiska kunskap de besitter. Lauvås och Handal (2015) menar även att tyst kunskap handlar om vilka förväntningar som finns på människor. Det som ter sig självklart för någon är inte alls självklart för någon annan. Inom läraryrket är det viktigt att vara medveten om den tysta kunskapen. En medvetenhet om den tysta kunskapen innebär enligt Fredriksen (2015) en förmåga att förstå hur barn lär sig.

Förskolläraryrket innebär att ha förmåga att reflektera över verksamheten och dess olika delar både individ, organisation och material. Lauvås och Handal (2015) beskriver reflektion som något som stödjer och utvecklar individen i sin yrkesprofession, vilket påverkar verksamhetens utveckling. Erfarenheter och olika individers kompetenser bidrar till kollegialt lärande. För att kunna bedriva en verksamhet som utgår från läroplaner och styrdokument använder sig många av kollegialt lärande. Kärnebro (u.å.) menar att arbetsmetoden kollegialt lärande är när förskollärare på ett strukturerat sätt tillägnar sig kunskaper och erfarenheter. Exempel på struktur är att det finns tydlighet om innehåll, förhållningsätt och tid. Det är även viktigt att de som är utsedda att leda kollegor har ett stöd från förskolechefen, och att det tydligt framgår vilket uppdraget som ska förmedlas

är. Det finns både för och nackdelar med kollegialt lärande, enligt Langelotz (2017). En risk som uppmärksammas är att det skapas hierarkier och maktstrukturer.

Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer vi presentera tidigare forskning som vi anser berör förskolläraren i sin yrkesprofession.

Eriksson (2014:2015) beskriver förskollärarnas ansvar och förutsättningar. Eriksson (2014) skildrar hur kommuner har förändrat organisationer genom att skapa implementeringsgrupper som har ett uppdrag att bidra till en målrationell förskoleverksamhet. Informanterna beskriver svårigheter med att diskutera ett förändrat ansvars och arbetsfördelning i relation till yrkeskunskapen. Faktorer som avgör detta är ett demokratiskt förhållningsätt till arbetsuppgifterna som innebär att alla gör lika mycket. Det har även introducerats så kallade karriärstjänster som innebär ett övergripande ansvar i verksamheten mot resterande förskollärare. De anses även vara en länk mellan arbetslag och förskolechef. Erikssons (2015) studie bygger på analys av texter som berör förskollärarens ansvar, uppdrag och policytexter. Den problematiserar och beskriver diskursen om hur ansvaret har förändrats under åren, samtidigt som den öppnar upp för diskussioner och synliggör förskollärarens ansvar, och hur detta kan påverka professionen. Hon menar att samhällsutvecklingen innebär en tendens att ge enskilda yrkesutövare ett större ansvar. Med den samhällsutvecklingen och det ansvar som yrket innebär är det även relevant hur förskollärarprofessionen uppfattas i andra delar av världen. För i Maskit och Firstater (2016) studie med 105 förskollärare från Israel vill de undersöka om det finns något samband mellan hur förskollärare ser på undervisning och pedagogiska förändringar med utgångspunkt i ålder och arbetsmiljö. Resultatet visar ett samband mellan hur de ser på undervisning och sitt yrke, förskollärare med ett positivt förhållningsätt till sitt yrke är mer positiva till pedagogiska förändringar som sker i verksamheten. Alvestad, Berge, Eide, Johansson, Os, Palmdottir, Pramling Samuelsson och Winger (2014) har genomfört en studie i samarbete mellan Island, Sverige och Norge. Den tar upp utmaningar och dilemman som upplevs av förskollärare som arbetar med de yngre barnen. Det framkommer i studien att i det pedagogiska arbetet med de yngre barnen är det avgörande hur personalen kombinerar omsorg och lärande för att ge dessa barn de bästa förutsättningarna. Resultatet visar även att förskolläraren inte ges den möjlighet att kompetensutvecklas utifrån de behov de har för att klara av

uppdraget. Harwood och Tukonic (2016) genomförde en studie i Ontario Kanada. Studien syftar till att få en djupare förståelse för hur förskollärare uppfattar och definierar sin profession. Resultatet av studien visar förskollärares uppfattningar om professionen, vilket innefattar egenskaper som förnuft, tålmodighet och att vara en god lyssnare. Det framkom även att förskollärarna har en medvetenhet om att yrkesrollen kräver mer än enbart omsorg. Det krävs även kunskap och förståelse för barns utveckling, grundbaskunskap samt ett ledarskap. I studien framkom det att oavsett vilken utbildningsnivå förskollärare har identifierar de sig som professionella. Harwood och Tukonic påvisar vikten av att alla förskollärare är delaktiga och engagerade i processen som främjar till att konstruera, dekonstruera och rekonstruera en yrkesidentitet. Det kan som Vetenskapsrådet (2015) beskriver att det i internationella studier vara svårt att bedöma förskolepersonalens utbildningsnivå beroende på länders olika längd, innehåll och karaktär av utbildningen.

I Kuisma och Sandbergs (2008) och Persson och Tallberg Bromans (2002) studier ingår förskollärare och studenter. I Kuisma och Sandbergs studie de vill veta hur begreppet professionalism tolkas. Resultatet visar att förskollärare och studenters uppfattning om begreppet professionalism har sitt ursprung i kunskapsinnehav. Det innebär att begreppet kan ha två olika synsätt, det kan vara en förmåga som erhållits genom kunskap på vetenskaplig nivå, eller kunskap som erfarits tillsammans med kollegor, barn och föräldrar. Det framkom även att reflektionen är viktig, eftersom den utvecklar och stödjer arbetet i verksamheterna. Persson och Tallberg Bromans (2002) studie utgår ifrån det som är förskollärare och blivande förskollärares uppfattning om professionen. Denna studie består av två delar, den första delen är intervjuer med yrkesverksamma förskollärare och grundlärare om deras yrkesuppdrag och hur de upplever förändring av uppdraget och dess innehåll. Den andra undersökningen är enkätfrågor till studenter som utgår från de uttalanden som gjorts i den första undersökningen. Resultatet visar att många känner en osäkerhet kring den professionella identiteten och att de har olika strategier för att hantera detta. Ett ord som Persson och Tallberg finner återkommande i studien är trygghet.

Några som har forskat kring förskollärarnas kompetenser är Sheridan, Sandberg och Williams (2015). Deras studie utgår ifrån förskollärarnas kompetens i relation till innehållet i läroplanen. Resultatet visar att förskollärarna besitter en rad kompetenser för att klara av uppdraget. De kompetenser som förskollärarna själva lyfter fram som viktiga i arbetet är demokratiskt ledarskap, samarbetsförmåga och en vilja att utveckla

verksamheten. Förskollärarna själva anser att den sociala och organisatoriska kompetensen är av betydelse i deras yrkesutövande. I Granboms (2011) avhandling har hon studerat hur förskollärare samtalar om förskolan och sin yrkesroll. Resultatet visar att förskollärarna använder sig av ett vardagsspråk och inte det metaspråk som ger förskollärarna möjligheter till att problematisera och reflektera med hjälp av hypoteser, teorier och begrepp. Resultatet visar även hur förskollärare i samtal om sin yrkesroll kopplar händelser och erfarenhet från professionen till sin fritid. I uppdraget som förskollärare ingår det att ha kunskap om förskolans och läroplanens historia. En studie som har sin utgångspunkt i ett läroplansteoretiskt huvudperspektiv och ett vidgat läroplansbegrepp är Vallberg-Roths (2001) studie. Den utgår från läroplaner och pedagogiska texter i form av handböcker och pedagogiska planer från mitten av 1800-talet fram till år 2000. Hon beskriver hur utvecklingen, innehållet och lärandet i utbildningen över tid påverkats av normer i samhället och kulturen. Hon tar upp hur olika könsperspektiv visar sig i de olika läroplanerna och hur lärarrollen och samverkan med lärare, fritidshem och skola utvecklats. Vidare beskriver hon hur läroplanen idag förmedlar det demokratiska värdet och mångfald. I och med denna studie tydliggörs de yngre barnens läroplanshistoria. Den bidrar med förutsättningar till att hävda förskolans traditioner.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Vårt syfte med den här studien är att få en ökad kunskap om förskollärares föreställningar om yrkeskompetens inom förskolläraryrket.

Frågeställningar

- Hur beskriver förskollärare sin yrkesprofession?
- Hur beskriver förskollärare möjligheten till kompetensutveckling?

Metod

Under metodavsnittet beskrivs val av metod, urval, genomförande, databearbetning och analysmetod. Även tillförlitligheten och etiska aspekter presenteras. I vår studie har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod. Genom att använda denna metod hoppas vi resultatet ger en ökad förståelse för hur förskollärare ser på sin profession och möjligheten till kompetensutveckling.

Metodval

Ahrne och Svensson (2015) beskriver att med hjälp av kvalitativa metoder kommer man som forskare nära människor och miljöer, då man i huvudsak använder sig av intervjuer eller observationer. Eriksson – Zetterqvist och Ahrne (2015) påvisar även att kvalitativa intervjuer som metod ger förutsättningar för att samla in människors tankar och erfarenheter kring olika fenomen.

Vi har valt metoden enskild intervju. Löfgren (2014) anser att förmågan att lyssna och visa ett intresse för det som berättas är de viktigaste faktorerna för att intervjuerna ska ge resultat. Inför de enskilda intervjuerna har vi fördjupat vår kunskap inom ämnet förskollärarens profession detta för att kunna ställa relevanta följdfrågor under intervjuerna. Eriksson- Zetterqvist och Ahrne (2015) menar att intervjuguide är ett bra sätt att påminna sig själv om vad som planerats att tas upp. För att undvika att eventuella frågor glöms bort. Detta gjorde vi genom att först skapa en tankekarta över vad som var intressant att få veta utifrån vårt syfte och frågeställningar. Utifrån vår tankekarta formulerade vi en intervjuguide som ett stöd under våra intervjuer.

Vi valde att spela in våra intervjuer. Fredriksen (2015) menar att kvalitativ intervju är vanliga samtal som bygger på att man visar respekt och öppenhet för respondentens bidrag. Hon menar att hur och vad vi frågar är beroende av vad vi vill komma fram till. Efter intervjuerna transkriberades materialet. Det ger möjlighet att bearbeta materialet upprepade gånger. Under intervjuerna användes även papper och penna för att anteckna eventuella följdfrågor. Eriksson – Zetterqvist och Ahrne (2015) beskriver fördelarna med att transkribera ett material. Transkriberingen innebär att man lär känna sitt material och redan vid transkriberingen börjar arbetet med att tolka det insamlade materialet. De intervjuade personerna har i förväg endast fått vetskap om syftet och frågeställningar med vår studie. Vi har valt att inte delge frågorna innan, då vi anser att de ges möjlighet att i förväg förbereda förgivettagna svar.

Urval

Deltagarna i studien är valda utifrån sin yrkesidentitet, vilken är förskollärare. De har olika lång erfarenhet. De intervjuade förskollärarna är verksamma inom samma kommun, men olika förskolor. De finns i kontaktnätet som skapats kring oss under våra år som yrkesverksamma barnskötare. Detta kan kallas för bekvämlighetsurval, Bryman (2011) beskriver att det innebär att forskaren använder sig av respondenter som finns i deras omgivning. Trots att Christoffersen och Johannessen (2015) menar att detta sätt att välja respondenter inte är önskvärt, valde vi denna form för att möjliggöra studien på grund av tidsbrist.

Några av deltagarna har ett uppdrag som kallas lagledare. De har ett övergripande ansvar på avdelningen/förskolan och är en länk till förskolechef. Respondenterna informerades om syftet med vår studie samtidigt som de tillfrågades om de var intresserade att delta. Alla respondenter fick samma frågor (se bilaga 1) men i olika ordningsföljd beroende på hur samtalen under intervjuerna framskred. Vi valde att avidentifiera förskollärarna, vilket innebär att vi ger dem fiktiva namn. Årtalet efter deras fiktiva namn indikerar på antal år i yrket. Alex (40år), Kim (4,5år), Love (4år), Lo (38år), Mio (12år) och Charlie (37år).

Genomförande

Vi började med att ta kontakt med förskollärare via telefon eller personligkontakt, syftet förklarades med vår studie och de tillfrågades om de ville ha missivbrevet skickat via mail, alla väntade till intervjutillfällena. Det togs en muntlig kontakt med förskolecheferna innan genomförandet av intervjuerna. De informerades om studiens syfte och de frågeställningar som vi önskade få mer kunskap om. Innan intervjuerna gick vi tillsammans igenom samtyckesblanketen. I samråd med respondenterna utfördes intervjuerna ute på respektive förskola i enskilda samtalsrum. Bjørndal (2005) menar att en intervju som bygger på samtalet är ett sätt att få ta del av en annan människas perspektiv. Intervjumetoden kräver att det är en lugn och trygg miljö. Några nackdelar som han lyfter fram är att det krävs erfarenhet som intervjuare och att den som intervjuar kan påverka svaren från de som intervjuas. Under intervjutillfällena valde vi att ställa öppna frågor Bryman (2011) menar att öppna frågor ger plats för oförutsedda reaktioner och svar. Där respondenterna även ges möjlighet att svara med sina egna ord. Under intervjutillfällena fanns det möjlighet för deltagarna att ställa frågor, intervjuerna varade mellan 25–40 min och spelades in med hjälp av mobiltelefoner. Intervjuerna delades upp mellan oss studenter, vi genomförde tre var.

Databearbetning och analysmetod

I vår studie har vi studerat hur förskollärare samtalar om sin profession. För att få fram vår datainsamling genomfördes sex intervjuer. Som vi tidigare nämnt delas intervjuerna upp då gemensamma tider var svåra att få till. För att underlätta vårt arbete transkriberades även intervjuerna var för sig. Här fick vi en första och övergripande syn på empirin. I nästa steg bearbetades materialet genom att vi läste de utskrivna transkriberingarna var för sig flertalet gånger. Utifrån vår läsning av transkripten kodades empirin med hjälp av färger då vi funnit olika mönster. Rehnström och Wästerfors (2015) menar att med hjälp av kodning befinner man sig nära materialet. De menar att enbart för att saker återkommer i materialet behöver inte det betyda att man som forskare låser sig själv genom att beskriva det vanligaste. Utan det man väljer att skildra i en text kan vara mönster som avviker, vilket kan förklaras som en kontrast till de mönster man redan iakttagit. Från dessa mönster valde vi sedan att titta vidare på skillnader, likheter och

eventuellt sådant som bröt mot de mönster vi funnit. Vi använde oss av sex olika färger som representerade olika mönster, exempelvis representerade en av färgerna sådant som återkom i intervjuerna men som inte fanns med från de intervjufrågor som vi utgått ifrån. Utskrifterna klipptes sedan isär och delades in i grupper som sedan reducerades ner till fyra färger/kategorier. Christoffersen och Johannessen (2015) menar att man först går från beskrivande koder till mer teoretiska eller tolkande koder. I den insamlade empiri framkom det för oss fyra centrala kategorier som vi upplever är relevanta och kvalitativt skilda från varandra i hur förskollärare talar om sin profession. Dessa är ledarskap, organisation, kompetens och förhållningsätt, inom dessa kategorier inkluderades underrubriker som finns presenterade i resultatdelen. Ifrån de itu klippta utskrifterna i de olika kategorierna valdes citat ut som är meningsbärare inom dessa kategorier i resultatet.

Tillförlitlighet

Bryman (2011) beskriver tillförlitlighet som en metod för att bedöma kvalitén i kvalitativa studier. Tillförlitligheten består av fyra delkriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering. Trovärdighet innebär att studien är utförd enligt riktlinjer från Vetenskapsrådet (2017). Överförbarhet, innebär att resultatet kan användas i andra samband/sammanhang. Vår studie är genomförd med ett fåtal respondenter vilket innebär att resultatet inte är generellt för vad förskollärare anser om sin profession. Pålitlighet innebär en transparens i vårt metodavsnitt då vi noggrant har beskrivit hur vi läst och bearbetat all insamlade data. Konfirmering innebär att studien ska vara objektiv och sakligt utförd. Inga personliga värderingar får påverka resultatet. I vår studie har vi valt att inte intervjua kollegor på våra egna arbetsplatser detta för att undvika personliga värderingar som kan komma att påverka resultatet.

Etiska aspekter

Vid en forskningsstudie har forskare både skyldigheter och rättigheter att förhålla sig till. Vi har utgått från Vetenskapsrådets riktlinjer (2017). Det är fyra krav, som vetenskapsrådet lyfter fram som grundläggande vid all forskning.

Informationskravet lyfter fram vikten av att informera deltagaren om syftet med studien. Respondenterna blev muntligt tillfrågade om att delta i examensarbetet via

enskilda intervjuer. Därefter fick de missivbrevet som förklarade vårt syfte och tillvägagångsätt.

Samtyckeskravet innebär att det är viktigt att informera deltagarna om deras rättigheter och att det är frivilligt att delta. Deltagarna har rätt att avbryta sitt deltagande när man vill. Vi berättade för respondenterna att de när som helst hade möjlighet att avbryta sitt deltagande. Respondenterna gav sitt medgivande till att intervjuerna spelades in.

Konfidentialitetskravet innebär att de personliga uppgifter som tillhör materialet förvaras på ett sätt att obehöriga inte har tillgång till materialet. Respondenterna blev upplysta om att det material de bidragit med kommer att förvaras väl och att de kommer bli avidentifierade.

Nyttjandekravet innebär att det insamlade materialet endast kommer att användas till den tänkta studien (Vetenskapsrådet 2017) Vi informerade respondenterna om att materialet de lämnat enbart kommer att användas i vårt examensarbete.

Resultat

Syftet med vår studie är att få en ökad kunskap om hur förskollärare samtalar om sin profession och sina möjligheter till kompetensutveckling. Utifrån det insamlade materialet har vi inspirerats till att använda oss av kategorier som återkommit under samtalen med förskollärarna i analysen. Dessa kategorier är: ledarskap, kompetens, organisation och förhållningsätt. Inom dessa kategorier inkluderas ett antal underkategorier som skrivs fram. De valda underkategorierna är betydelsefulla anser vi för att få en förståelse för att just det valda citatet finns i den kategorin. I resultatet vill vi uppmärksamma individers föreställningar om sin yrkeskompetens, de valda citaten beskriver även liknande uttalanden i den insamlade empirin.

Organisation	Förutsättningar och styrdokument
Ledarskapet	Ansvar, makt och kommunikation
Kompetens	Arbetserfarenhet, teorikunskap och utveckling
Förhållningsätt	Barn, vårdnadshavare och kollegor

Tabell 1

Organisation -Förutsättningar, Styrdokument

Det som framträder i vår analys är att förskollärarna har en upplevelse av tidsbrist utifrån sitt ansvar i styrdokument. Förskollärarna upplever att förskolechefens engagemang och vilja att driva det pedagogiska arbetet är avgörande för vilka förutsättningar och resurser som tilldelas verksamheterna. De tekniska förutsättningarna upplevs som bristfälliga främst vid aktiviteter med barnen och när dokumentationsarbete ska genomföras.

Den största resursen som vi inte har är ju tid. Och det spelar ju ingen roll för det är ju ingen annan som kan ge oss tiden (Kim)

Tiden är viktig i verksamheten beroende på hur man organiserar verksamheten frigörs tid. Det finns enligt vår tolkning en uppgivenhet från förskolläraren om att det inte spelar någon roll vilka resurser de har tillgång till för tiden räcker ändå inte. Det är alltid något oväntat som sker i verksamheten.

När tekniken inte funkar blir man riktigt frustrerad det tar väldigt lång tid.

(Mio)

En av deltagarna berättar, när tid finns till att utföra exempelvis dokumentation saknas de tekniska förutsättningarna att fullfölja arbetet. Det kan vara allt från datorer som krånglar till brist på Wifi. Detta tar flera av förskollärarna upp som ett problem eftersom deras planeringstid försvinner på grund av att tekniken inte fungerar.

Men känner man att man inte kan eller har tid eller så att man är tydlig med att säga det. Att det inte måste vara jag som ska göra det utan någon annan, utan man kan byta och nu har jag tid nu kan jag göra det där.

(Love)

Kollegorna är betydelsefulla, och man delar på den arbetsbörda som finns i verksamheten. Det bör enligt informanterna finnas en ödmjukhet bland personalen om vad man kan och har förutsättningar att göra utifrån den tid som är avsatt. Arbetsuppgifterna är inte kopplade till en specifik person utan det är den som har tiden som utför arbetsuppgiften.

Då måste chefen ge mig dom förutsättningar och resurser som jag behöver eller anser mig behöva för att klara mitt arbete. (Lo)

Förskolechefens roll och agerande är viktig för hur förskolläraren klarar sitt uppdrag. Det beror dock även på hur delaktig förskolechefen är i verksamheten och om hen är medveten om hur verksamheten är organiserad. Ett problem som uppmärksammas är bristen på vikarier det är både ur ekonomisk synvinkel men även utifrån vad de kan kräva av de som kommer och ska arbeta i verksamheten. Flera av förskollärarna talar om att det är enklare att avstå reflektion eller planeringstid än att lämna över till vikarier.

Ja och det tror jag är att man har all arbetstid när man är på jobbet. Man går ju inte tillbaka längre det är stor skillnad. (Mio)

Förskollärarna har idag all sin arbetstid schemalagd, vilket upplevs som en stor förändring i arbetsmiljön. Att kunna utföra sitt uppdrag under dagtid och samtidigt kunna släppa arbetet när man går hem för dagen är något som informanterna uppfattar som

positivt, de behöver inte komma tillbaka för möten och planering av verksamheten på kvällstid.

Det ända man tänker är att se till att överleva. Varför är det, för att vi ska visa upp på ett papper eller i datorn att det här har vi gjort. Jag vet inte, jag tycker fokus försvinner, det är så mycket som ska visas upp. (Charlie)

Det framkommer i studien att förskollärarna tycker att viss dokumentation görs för att visa upp verksamheten och det på bekostnad av personalens vistelse i barngruppen. När personalen väljer att fokusera på det barnet gör och säger flyttas närvaron på det barnet faktiskt gör till att bli en produkt som ska visas upp för barn, föräldrar och kollegor.

Ledarskap - Ansvar, Makt och Kommunikation.

Förskollärarna i studien anser sig ha en ledarroll på förskolan, men att ledaruppdraget varierar beroende på vilket sorts ledaruppdrag man blivit delegerad från förskolechef. Det framgår i studien att de ser olika på ledarskapet beroende på hur länge de arbetat och när man utbildade sig.

Jag menar här gäller det att vara trygg i sin profession, att man vet vad man pratar om. Att vara säker på det man säger. Man måste vara väldigt tydlig. (Alex)

Tryggheten handlar om att de vet varför de är på förskolan vad deras uppdrag är. Detta stödjer förskollärarna i deras kommunikation med föräldrar och kollegor. Vår tolkning är att detta upplevs ge högre status både på arbetsplatsen och i yrkesprofessionen.

Mycket på arbetslagsträffarna och så att alla får komma till tals och så. Man är lyhörd på sina kollegor försöka leda det pedagogiska arbetet framåt. (Mio)

Det är viktigt med ett demokratiskt förhållningsätt, alla ska ges möjlighet att påverka och komma till tals. Det är viktigt att de som leder arbete möjliggör för att medarbetare som kanske inte syns och hörs mest också ges möjlighet att påverka.

Jag känner ju mer ansvar när jag är lagledare, det hänger liksom mer på mig. Inte att göra saker utan att se till att det blir gjort. (Love)

Förskollärarna med lagledarroll upplever att de har en starkare ansvarsroll än annan personal inom förskolan har. Deras ledarskap i lagledarrollen innebär är ett närmare

samarbete med förskolechefen. För att detta ska fungera krävs en öppen och tydlig dialog där alla vet vad som förväntas av dem.

Det är svårt, för det som jag upplevde var intressant och givande, behöver ju inte betyda att mina kollegor tycker är superintressant. Och då, är det faktiskt väldigt bra att vi har olika infallsvinklar, och att det är väldigt viktigt att vi kan diskutera och respektera varandras olikheter. Vi gör dom där pedagogiska kullerbyttorna som vi pratar om. För det jag tycker är viktigt behöver inte min kollega tycka är viktigt. Vi får respektera varandras olikheter. (Kim)

Det är ett yrke som kräver att man reflekterar och diskuterar exempelvis förhållningsätt. De anser att det är viktigt att respektera varandra och att det finns olika erfarenheter hos individerna. De menar om man är mottaglig för vad andra har att delge så lär man mycket av varandra.

Men jag vet att vi kommer att få jobba hårt med den, för jag vet att det är många inom förskolan som inte vill, som inte vill jobba utifrån läroplan. (Kim)

Detta kan visa på att det finns ett motstånd till styrdokumentet i verksamheten eller en okunskap om vad det är som man har att förhålla sig till. Det kan även tolkas som en osäkerhet kring det som är nytt och hur det kommer att påverka verksamheten.

Kompetens - Arbetserfarenhet, Utveckling och Teorikunskap

Deltagarna anser att det är viktigt med utbildning och de upplever en skillnad i kunskap mellan förskollärare och övrig personal. De anser även att för verksamheten är det viktigt med ett blandat arbetslag där det ingår både olika kompetenser utbildningar och erfarenheter bland medarbetarna. Flertalet upplever att de saknar möjligheten till kompetensutveckling det är tiden till kollegialt lärande som inte finns. Det framkommer att det inte är den individuella kompetensutvecklingen som det satsas på utan vad verksamheten behöver för att fungera.

Just nu känner jag att jobba med flerspråkiga barn i förskolan, det känner jag att jag skulle ha nytta av nu och behöva mer kunskap kring. (Mio)

Förskolläraren har en tydlig bild av vilken kompetens som behöver utvecklas för att klara av sitt uppdrag. Detta belyser en av de utmaningar som förskollärare har i sitt yrke då det uppstår nya situationer i verksamheten som de behöver kunskap för att klara av.

Men jag älskar ju att jobba blandat för man vill ju ha dom runt som har jobbat mycket längre och har den här erfarenheten och så kommer en annan som har nyare kunskap och mixar ihop den det är ju det bästa.

(Love)

Förskolläraren beskriver hur viktigt det är med arbetslag som består av olika åldrar och personer med olika lång erfarenhet. En annan framgångsfaktor är blandningen mellan olika yrkesgrupper med olika kunskaper och erfarenheter. De menar att en del kunskap kan de inte läsa sig till, den kommer genom erfarenhet medan de nya förskollärarna bidrar med aktuell forskning till verksamheten.

Man utgick inte från att barnet var kompetent, man utgick ifrån att alla skulle lära sig samma sak. Man stöpte alla i samma form man ville att alla skulle vara likadana. (Kim)

Det framgår i studien att en utveckling har skett i hur man uppfattar barns kunskaper och förmågor. Nu utgår man ifrån en mer individuell kunskapsutveckling men tillsammans i ett socialt sammanhang.

Det finns mycket kunskaper, det finns mycket vi kan delge varandra. Men sen så gäller det att hitta de rätta sätten att delge på. Å göra så att andra blir intresserade, och det kanske är något som inte alla har just den förmågan. Men jag tycker vi har blivit bättre på det än det var från början. (Lo)

Ute i verksamheterna finns det mycket kunskap hos den enskilde medarbetaren som inte alltid kommer verksamheten och kollegor till nytta. Det är dock viktigt att utveckla den delen av verksamheten och att de kommer på nya sätt att delge och lära varandra. Intresse kan uppstå om det levereras till mottagaren på rätt sätt och det är något som har utvecklats anser förskolläraren.

Men det måste ha varit det sämsta jag har varit med om det var nog inte en människa som lärde sig något. Mer än dom som höll i detta då det var dom som fick läsa igenom och gå på utbildningar för att kunna hålla i detta för oss. (Lo)

Detta är ett exempel på hur det kan bli när de som är utsedda att delge och handleda kollegor inte har fått uppdraget för att de har den förmedlande kompetensen utan det är andra faktorer som påverkat valet av individer för fortbildning av kollegor.

Förhållningssätt - Barn, Kollegor och Vårdnadshavare

Det framträder i studien att förhållningsättet är viktigt. En öppen och tydlig kontakt med barn, vårdnadshavare och kollegor skapar förutsättningar för att leda arbetet framåt.

Vi har mötts av motstånd så många gånger, många har sagt att vi aldrig är med barnen. Men visst lite så är det. Men sen att vi inte har de förutsättningar för uppdraget, men vi ska göra dom här sakerna. (Alex)

I ovanstående citat är att det är ett ställningstagande av förskolläraren i vad som anses viktigt i verksamheten. Förskollärarna har valt att vara delaktiga i olika grupper som främjar arbetet med uppdraget men har istället valt bort tid i barngruppen. Vi tolkar det som att de anser att den tid de vistas i barngruppen och den tid som finns för att utveckling av verksamheten inte är tillräcklig för att klara av det uppdrag som förskolläraren har enligt läroplanen.

Jag tycker det är viktigt när föräldrarna kommer och hämtar sitt barn, då vill jag kunna säga mer än det har varit bra dom ha ätit och sovit. Jag vill kunna säga något mer, för att visa upp att jag har sett deras barn. (Love)

Förskolläraren tycker att det är viktigt att vara närvarande och var en del av barnens dag. Genom att de delar gruppen ges möjligheten till att vara mer nära varje barn och följa dem i deras aktiviteter på förskolan. För bra reflektion och dokumentationsarbete med barnen är det viktigt med närvarande förskollärare. Det visas även relationen till vårdnadshavarna de kan berätta vad som faktiskt hänt under deras barns vistelse på förskolan.

I nedanstående citat beskriver förskollärare Lo och Charlie sina reflektioner kring barns inflytande och delaktighet

Men sen i den lilla gruppen så kan man ju fråga barnen vad de vill göra och få in deras inflytande och demokrati där, men det har vi inte gjort än. (Lo)

Man lyssnar in barnen var ligger intresset nu, men samtidigt måste man ju vara lite vaksam där också vilka barn är det man lyssnar på? Vilka barn är det man kollar till? (Charlie)

Även att man i verksamheten ser till att dela barngruppen i mindre grupper tolkar vi inte att barnen ges de förutsättningar som de har rätt till utifrån delaktighet och inflytande. Vår tolkning är att här finns ambitioner och tankar om att låta barnen få mer inflytande och delaktighet men att det sedan inte efterlevs. I studien framgår det även att förskollärarna uppmärksammar vilka maktstrukturer som kan finnas i en barngrupp, vilka barn är det som får uppmärksamheten och vad beror det på. Vår tolkning är att förskollärarna kopplar samman yrkesprofessionen med att ha kunskap om barngruppen och de sociala relationerna som finns i gruppen.

Det är viktigt att jag kan se mina egna brister eller ska jag säga begränsningar. Rättare sagt och veta när jag ska ta hjälp och framför allt visa barnen att jag kan ta hjälp. (Kim)

Här lyfter förskolläraren fram vikten av att samarbeta och ett kollegialt lärande. Det är viktigt att ta vara på kollegornas kompetens eftersom man inte kan kunna allt själv. Alla har svagheter och styrkor, det är när man hjälper varandra som man lär sig.

Ja men dom ska ju ha rätt till det som alla andra barn har tänker jag, det ska ju vara en förskola för alla men det blir ju inte alltid så tyvärr. (Mio)

En otillräcklighet i kompetens hos personalen, främst när det gäller den språkliga kontakten med barn och vårdnadshavare. De upplever att de inte kan delge viktig information som berör barnet på det sätt som önskas. Hen menar även att det också handlar om hur mycket man försöker, vilka hjälpmedel som finns tillgängliga. Men i den dagliga kontakten är det svårast att förmedla det som borde ha sagts.

Diskussion

I vår studie ville vi få en ökad kunskap om hur förskollärare talar om sin profession och deras möjligheter att kompetensutvecklas i sitt yrkesliv. I vårt resultat framkommer det att förskolläraryrket är komplext. Det kräver mycket av den enskilde individen samt en förmåga att samarbeta för att verksamheten ska fungera på det sätt de styrande har som mål. Förskollärarna anser att det är viktigt att få ökad kunskap inom de olika områdena i läroplanen flertalet av förskollärarna anser att de inte får den kompetensutveckling som de behöver för att klara av sitt uppdrag. Relationer är en stor del av en förskollärares vardag och det är av vikt för hur verksamheten fungerar, om man har god relation till vårdnadshavare, barn och kollegor.

Eriksson (2015) beskriver hur förskollärarens ansvar och uppdrag har förändrats, och de förskollärare som deltar i studien beskriver även de ett ökat ansvar. Med det ökade ansvaret har inte förutsättningar skapats på det sätt som de yrkesverksamma önskar.

Wallskog (2011) beskriver förskollärarens ansvar för lärorika och utvecklande miljöer där förskolläraren utifrån planerade och oplanerade aktiviteter i den dagliga praktiken är tillsammans med barnen. Något som tas upp flertalet gånger under våra intervjuer är när teknik inte fungerar och den dyrbara tid som finns går åt till att lösa problem. Det är ett problem när tid inte används till det som den är avsedd för, i studien framgår att detta stressar förskollärarna ute i verksamheterna som upplever en otillräcklighet i dokumentations och planeringsarbetet. I organisationen och i ledarskapet på förskolan beskriver förskollärarna förskolechefens roll hen har en avgörande roll både i organisationens utförande och i det ledarskap som förskolläraren har i arbetslaget och i barngruppen. En tydlighet i vad som förväntas är av betydelse för att klara av sitt uppdrag. Maskit och Firstater (2016) visar att de som är positiva till sin yrkesprofession har lättare att ta till sig och genomföra de förändringar som sker i verksamheten.

Förskolan är en verksamhet som är föränderlig, vilket innebär att behov och förutsättningar förändras utifrån individer och styrdokument. Därför anser vi att det är viktigt med ett bra ledarskap, som skänker trygghet och förtroende både bland kollegor, vårdnadshavare och barn.

Demokratiskt förhållningsätt är även det en viktig del av förskollärarens uppdrag enligt informanterna i den här studien. De menar att det är viktigt att alla får komma till tals och att talutrymme fördelas vid möten och i barngruppen. Demokratiskt förhållningsätt kan

även innebära det Eriksson (2014) beskriver det handlar om att det inte görs någon skillnad i arbetsuppgifterna mellan exempelvis barnskötare och förskollärare. Vi uppfattar en skillnad i hur man ser på detta beroende på hur länge man varit förskollärare de som inte arbetat så länge beskriver skillnaden utifrån det ansvar som beskrivs i läroplanen, medan de som arbetat länge framhåller en god arbetsrelation mellan arbetskollegor viktigast. Detta kan vara ett exempel på hur man relaterar till personlighet och yrkesprofession men det kan också vara osäkerhet kring den professionella identiteten som framkommit bland annat i Persson och Tallberg Bromans studie från 2002. Den osäkerheten uppstår när utbildning och yrkestraditioner inte samstämmer med de krav och förväntningar som finns i det förändrade yrkesuppdraget.

Vad är det som påverkar de yrkesverksamma till att inte våga tala om den skillnad som finns mellan olika yrkesprofessioner? Frelin (2012) beskriver yrkets profession i relation till hur andra ser på yrkets status vi menar att om man inte vågar stå upp för sin profession och börjar tala om vad och vem som ansvarar för olika delar i verksamheten kommer förskolläraryrket aldrig bli det som våra respondenter talar om med högre löner, rätt förutsättningar och en respekt från samhället. Det framkom vid pressträffen inför nya läroplanen att en bra förskola är grunden i ett jämlikt skolsystem med ett särskilt ansvar för utbildning och undervisningen i förskolan behöver förskollärarna ställa krav och visa att de här förutsättningarna behöver deras yrkesgrupp för att klara av och orka med framtidens utmaningar. En del av framtidens utmaningar ligger i att få den kompetensutveckling som behövs för att klara uppdraget

Sheridan, Sandeberg och Williams (2015) beskriver att förskollärare bör besitta flertalet olika kompetenser för att klara av sitt uppdrag. De lyfter bland annat fram demokratiskt ledarskap, samarbetsförmåga och en vilja till att utveckla verksamheten. Kompetens har en stor betydelse för yrkesutövningen. Detta är något som framkommit i vår studie där flertalet förskollärare anser att utbildning är viktigt för att utveckla verksamheten. De menar samtidigt att det finns utmaningar inom yrket och en viss problematik med kompetensutveckling framförallt vad gäller tid till det kollegiala lärandet samt hur erfarenheter förs vidare. Alvestad, Berge, Eide, Johansson, Os, Palm�dottir, Pramling Samuelsson och Winger (2014) studie visade även den på brister i kompetensutvecklingen av förskollärarna, deras resultat visar att tillgången på kompetensutbildning inte är i relation till det som förväntas för att klara uppdraget.

Förskollärarna menar att blandade erfarenheter skapar förutsättningar i verksamheten. Att kunskap inte alltid går att läsa sig till utan kommer med erfarenhet. I Kuisma och Sandberg (2008) studie framkommer det att begreppet professionalism kan ha två olika synsätt vilka är kunskap på vetenskaplig nivå och kunskap som erfarits tillsammans. Med detta anser vi att ett blandat arbetslag med olika kompetenser har goda möjligheter till att utveckla verksamheten. Det som framkommer är även hur viktigt det är att de som är utsedda att delge kunskaper till kollegor har den förmedlande förmågan, det vill säga att de har förmågan att få kollegor intresserade och vilja lära. Ibland har det varit svårt att avgöra vad respondenterna menar med kompetensutveckling några beskriver kurser och föreläsningar som kompetensutveckling medan andra även ser reflektion och nätverksträffar med kollegor som kompetensutvecklande. Lauvås och Handal (2015) beskriver att reflektioner är något som utvecklar och stödjer förskollärarna i sin yrkesutövning, vilket i sin tur påverkar hela verksamheten. Även Wallskog (2011) betonar att i detta arbete är inte förskollärarna ensamma det krävs ett stöd från både det enskilda arbetslaget och ledningen för att verksamheten ska utvecklas. I Granboms (2011) avhandling belyses hur förskollärare samtalar i sin profession om och hur de använder sig av ett yrkesspråk. Vi tolkar att de förskollärare vi intervjuat anser att det är viktigt hur och på vilket sätt man pratar för att bli det professionsyrke som de utbildat sig till. De behöver börja använda det yrkesspråk som bland annat förskollärarytbildningen bidrar med och som inte kan fås genom annan utbildning. För att nå den utveckling av verksamheten som förskollärarna beskriver att de vill uppnå behövs ett lagarbete där alla vet vad som förväntas utifrån ansvar och kunskap.

Inom alla yrkesprofessioner där kontakt mellan individer finns ska respekt och värdighet i bemötandet avspeglas. Förskollärarna beskriver barns möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten. De delar barnen i mindre grupper för att ge barnen möjligheter att påverka aktiviteter. Det är även viktigt utifrån det som framgår i det ansvar som skrivs fram i läroplanen om att uppmärksamma varje enskilt barn och tillgodo se deras behov utifrån tidigare erfarenheter och kunskaper. Detta avspeglas även i relationen till vårdnadshavarna, förskollärarna menar att det är viktigt att inför vårdnadshavare kunna berätta vad som faktiskt har hänt under dagen inte bara att det har varit bra vi har ätit och sovit. Detta anser vi handlar om vilket förhållningsätt man har till verksamheten och sin profession, förskolan är en plats där barnen upptäcker och lär sig saker tillsammans med barn och personal. Talar man inte om vad det faktiskt är som har

hämt, kan det tolkas som en plats för förvaring när föräldrar arbetar eller studerar. Berntsson (1999) beskriver olika tolkningar av uppdraget utifrån läroplanen, hon menar att om förskolläraren jämställer sitt uppdrag med det som vårdnadshavaren har kan det aldrig bli en profession. Det innebär att de som varit med barnet under dagen bör ha något annat att säga än att barnet har ätit och sovit. Vad förskolläraren själv anser vara den viktigaste kompetensen i deras yrkesutförande, är den sociala kompetensen menar Sheridan, Sandberg och Williams (2015) och den är viktig i relationen mellan individerna i förskolan. Det som framkommer som ett dilemma är dialogen med vårdnadshavare och barn som inte talar samma språk som pedagogerna de menar att de har samma rätt till information om verksamheten som övriga. När någon inte förstår eller ges möjlighet till information kan ett maktövertag uppstå, någon hamnar i underläge, genom att diskutera och reflektera över normer och förväntningar kan många onödiga missförstånd förhindras i relationerna mellan personal, vårdnadshavare och barn. Omsorg är en viktig del av förskolans roll men den tillsammans med lärande och utveckling blir verksamheten. I Harwood och Tukonic (2016) studie visar resultatet att förskollärarna är medvetna om att deras yrkesroll kräver mer än bara omsorg, begreppet omsorg nämns bara av några av respondenterna i vårt insamlade material, hur ser förskollärarna på omsorg i förhållande till yrkesrollen? Har kunskapsbegreppet tagit över omsorgen i förskolan? Eller är det en självklarhet som inte längre behöver benämnas?

Metoddiskussion

I denna del presenterar och diskuterar vi över våra val i studien och hur de eventuellt kan ha påverkat vårt resultat. I vår studie har vi valt att använda oss av kvalitativ metod i form av intervjuer. Vi anser att detta var en lämplig metod då vårt syfte med studien var att få en ökad kunskap om förskollärarnas föreställningar om yrkeskompetens inom förskolan. Utifrån vårt kontaktnät som verksamma barnskötare tillfrågade vi verksamma förskollärare. Vi valde att inte tillfråga de närmaste kollegorna då vi upplevde att det kunde komma att påverka vårt resultat. Vi har använt oss av det som även kallas bekvämlighetsurval, vi har diskuterat detta urval och då vår tid var begränsad till att genomföra dessa intervjuer valde vi detta urval. I efterhand så har vi diskuterat hur resultatet kunde ha sett ut om vi istället hade använt oss av fokusgrupper. Vi tänker att med fokusgrupper ges förskollärarna möjlighet att tillsammans diskutera och fördjupa sig i frågorna.

Vår ambition var att vi tillsammans skulle genomföra intervjuerna, men på grund av svårigheter med att få tid till intervjutillfällen med respondenterna och ledighet från våra arbeten valde vi att genomföra intervjuerna enskilt. Respondenterna var innan intervjuerna medvetna om att vi var verksamma barnskötare och det hände vid ett flertal tillfällen att de som intervjuades ville ha våra synpunkter och erfarenheter. Här fick vi gå in och försöka ställa motfrågor vilket inte alltid var enkelt.

Under två av våra intervjutillfällen blev vi störda, vid ett tillfälle var respondenten placerad så att hen kunde se ut på barnen på gården. Detta kom att visa sig genom att hon ofta vände blicken ut mot gården. Om detta påverkade svaren i intervjun är svårt att säga, men för en kort stund försvann hens fokusering på intervjun. Vid det andra tillfället blev respondent och intervjuare avbrutna av personal som kom in i samtalsrummet.

Vidare forskning

Avslutningsvis det som vi skulle vilja forska vidare på är hur relationen mellan olika yrkesgrupper påverkar varandra, och om det finns en förståelse för det ansvar som skrivs fram i styrdokumentet. Ansvarsfördelningen skrivs fram allt mer tydligt det tror vi kommer att hjälpa de som arbetar i verksamheterna, men samtidigt är det viktigt att diskussioner förs om vad denna ansvarsfördelning betyder och innebär för individen.

Referenser

Ahrne G, Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. och aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.

Alvestad, T., Bergem, H., Eide, B., Johansson, J.E., Os, E., Pálmadóttir, H., Pramling Samuelsson, I. & Winger, Nina (2014). Challenges and dilemmas expressed by teachers working in toddler groups in the nordic countries. *Early Child Development and Care*, vol. 184, nr 5, s.671-688

Berntsson, P (1999). Förskolans läroplan och förskollärayrkets professionalisering. *Pedagogisk forskning i Sverige*, vol. 4, nr2, s.199–212.

<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7789/6845> Hämtad 1 okt 2018

Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I M, Lindh (red.), *Vetenskap för profession* (s.15–34). Högskolan i Borås.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Colnerud, G. & Granström, K. (2009). *Respekt för läraryrket: om lärares yrkesspråk och yrkesetik*. ([6, rev. Och utök. uppl.]). Stockholm: HLS förl.

Eriksson, A. (2014). Förskollärarens förtydligade ansvar – en balansgång mellan ett demokratiskt förhållningssätt och att utöva yrkeskunskap. *Nordic Early Childhood Education Research Journal*, vol.7, nr 6, s. 1–17. <https://doi.org/10.7577/nbf.576>
Hämtad 3 September 2018

Eriksson, A. (2015). Förskollärarens ansvar: från självpålagt till pålagt och delvis legitimerat. *Pedagogisk forskning i Sverige*, årg. 20, nr 1–2. s.8–28.

<https://doi.org/10.7577/nbf.576>

Hämtad 3 september 2018

Eriksson – Zetterqvist, U. & Ahrne G. (2015). Intervjuer. I G, Ahrne. & P. Svensson (red), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. Och aktualiserade] uppl.), (s. 34–54). Stockholm: Liber.

Forslund, K. & Jacobsen, M. (2010). *Professionell kompetens för arbete med barn*. Malmö

Fredriksen, B.C. (2015). *Förstå med kroppen: barns erfarenheter som grund för allt lärande*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Frelin, A. (2012). *Lyhörda lärare: professionellt relationsbyggande i förskola och skola*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

- Gannerud, E. & Rönnerman, K. (2007). *Att fånga lärares arbete: bilder av vardagsarbete i förskola och skola*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Granbom, I. (2011). *"Vi har nästan blivit för bra": lärarens sociala representationer av förskolan som pedagogisk praktik [Elektronisk resurs]*. Diss. Jönköping: Högskolan i Jönköping, 2011. Jönköping.
- Harwood, D., & Tukonic, S. (2016). Babysitter or Professional? Perceptions of Professionalism Narrated by Ontario Early Childhood Educators. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(4), 589–600
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1109864.pdf> Hämtad 28 augusti 2018
- Langelotz, L. (2017). *Kollegialt lärande i praktiken: kompetensutveckling eller kollektiv korrigering?* (Första utgåvan). Stockholm: Natur & Kultur
- Lauvås, P. & Handal, G. (2015). *Handledning och praktisk yrkest teori*. (3., uppdaterade uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren, U, P. (2014). Läroplansteori och didaktik-framväxten av två centrala områden. I U, P. Lundgren., R. Säljö & C, Liberg, (Red.), *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (3., [rev. och uppdaterade] utg.) (s. 139–221). Stockholm: Natur & kultur.
- Löfgren, H. (2014). Lärarberättelser från förskolan. I A, Löfdahl., M. Hjalmarsson., & K Franzén, (Red.), *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. (1. uppl.) (s.144–156). Stockholm: Liber.
- Läraryrket <https://www.lararforbundet.se/artiklar/yrkesetiska-principer-for-larare>
- Kuisma, M. & Sandberg, A. (2008). Preschool teachers and student preschool teachers' thoughts about professionalism in Sweden. *European Early Childhood Education Research Journal*, 16(2), 186-195, doi:10.1080/13502930802141618 Hämtad 10 September 2018
- Kärnebro, K. (u.å.). *Kollegialt lärande i förskolan kan skapa en lärande kultur*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/kollegialt-larande-i-forskolan-kan-skapa-en-larande-kultur>
Hämtad 22 okt 2018
- Maskit, D. & Firstater, E. (2016). Preschool Teachers 'Perspectives on Teaching as a Profession and Pedagogical Change. *Journal of Research in Childhood Education*, 30(2), 200-210, doi:10.1080/02568543.2016.1143417 Hämtad 2 September 2018
- Persson, S & Tallberg Broman, I. (2002). Det är ju ett annat jobb. Förskollärare, grundskollärare och lärarstudier om professionell identitet i konflikt och förändring. *Pedagogisk forskning i Sverige*, årg. 7, nr 4. s.257–278.
[file:///C:/Users/Acer/Downloads/7950-Artikeltext-21213-1-10-20130709%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Acer/Downloads/7950-Artikeltext-21213-1-10-20130709%20(2).pdf)
Hämtad 29 augusti 2018

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I G. Ahrne. & P. Svensson (red), *Handbok i kvalitativa metoder*. (2., [utök. Och aktualiserade] uppl.), (s. 34–54). Stockholm: Liber.

SFS: 2011–326 *Behörighetsförordningen* https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011326-om-behorighet-och_sfs-2011-326 Hämtad 10 september 2018

Sheridan, S., Sandberg, A. & Williams, P. (2015). *Förskollärarkompetens i förändring*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

SKOLFS2018:50
https://www.skolverket.se/download/18.4fc05a3f164131a741815d2/1535537399180/Laroplan_forskolan_SKOLFS_2018_50.pdf Hämtad 29 september 2018

Skollagen. 2010:800. www.skollagen.se

Skolverket (2018) *Beskrivande data 2017. Förskola skola och vuxenutbildning [Elektronisk resurs]*. (2018). Skolverket.

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (3., rev. uppl.) Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2017). *Måluppfyllelse i förskolan*. Stockholm: Skolverket.

Vallberg –Roth, A- C. (2001). Läroplaner för de yngre barnen, utveckling från 1800-talets mitt till idag. *Pedagogisk forskning i Sverige, nr 4 (6)*, s.241–269.
<http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7867/6922> Hämtad 15 maj 2018

Vetenskapsrådet (2017) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtad 20 maj 2018

Vetenskapsrådet (2015). *En likvärdig förskola för alla barn: innebörder och indikatorer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25a76/1529480538262/En-likvaerdig-foerskola_VR_2015.pdf Hämtad 29 augusti 2018

Wahlström, N. (2015). *Läroplansteori och didaktik*. (1. uppl.) Malmö: Gleerup.

Wallskog, C. (2011). *Återerövra yrkesrollen: förskollärares särskilda ansvar*. ([Ny, rev. och omarb. uppl.]). Stockholm: Fortbildning.

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/larar--och-forskollararlegitimation> hämtad den 9 september 2018

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/flygande-inspektioner/2015/forskola/flygande-gransking-i-forskolan.pdf> Hämtad den 3 september 2018

Bilagor

Missivbrev

Vårt syfte med den här studien är att få en ökad kunskap om förskollärares föreställningar om yrkeskompetens inom förskolläraryrket.

Frågeställningar

Hur beskriver förskollärare sin yrkesprofession?

Hur beskriver förskollärare möjligheten till kompetensutveckling?

Förskolläraryrket – Examensarbete UEFP18 - Ht18

Emmelie Hallgren och Lotta Spångberg genomför en studie i kursen Examensarbete inom ramen för förskolläraryrket vid Jönköping University. Övergripande fokus i studien är att undersöka pedagogiska och didaktiska frågor rörande förskolans policy och praktik. Mer specifikt handlar denna studie om att få en förståelse för den yrkeskompetens förskollärare anser är avgörande för att utföra uppdraget.

Emmelie Hallgren och AnnCharlotte Spångberg genomför denna studie i syfte att (a) bidra till kunskap om förskolan och dess verksamhet; (b) få erfarenhet av att genomföra empirisk forskning inom utbildning och undervisning; och (c) fullgöra kraven för att bli examinerad från förskolläraryrket på Högskolan för Lärande och Kommunikation vid Jönköping University.

Om du accepterar att delta i denna studie kommer du att bli involverad i en eller flera av följande forskningsaktiviteter i förskolans lokaler:

Samtalar med studentforskarna i informella individuella intervjuer.

All information som genereras kommer att anonymiseras vilket garanterar att du inte kan bli identifierad. Dessutom kommer all information som genereras förvaras på ett säkert sätt som förhindrar att det försvinner t ex genom stöld.

Du har din fulla rätt att avbryta ditt deltagande och därmed ta tillbaka samtycke när som helst och av vilken orsak som helst.

Om du har frågor gällande den här undersökningen och/eller ditt deltagande, vänligen kontakta kursansvarig, Karin Alnervik (karin.alnervik@ju.se)

Om du accepterar ett deltagande vänligen skriv under nedan.

Kontaktinformation, telefon och/eller email: _____

_____
Datum

_____
Förskollärares namnförtydligande

_____
Förskollärares signatur

_____
Studentens signatur

Frågor till intervju

- 1 Lite bakgrund till ditt yrkesval
- 2 Hur länge du arbetat i yrket?
- 3 Hur har yrket förändrats och vad är den största skillnaden?
- 4 Upplever ni någon skillnad i arbetsfördelningen i arbetslag/ enheten beroende på yrkestitel?
- 5 I yrkesbeskrivningen står det att det är förskollärarens enskilda ansvar att utföra sitt uppdrag enligt aktuell forskning och beprövade metoder, i läroplanen står det att det är förskolechefs ansvar att personal kontinuerligt får den kompetensutveckling som uppdraget kräver hur tolkar du det?
- 6 Vilket kompetensbehov vill/behöver du utveckla?
- 7 Hur ser du på kollegialt lärande?
- 8 Reflektionstiden och det uppdrag förskolläraren har, finns det tillräckligt med tid och förutsättningar?